

Sygn. akt VI ACa 1448/10

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 sierpnia 2011 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący Sędzia SA– Ryszard Sarnowicz

Sędzia SA– Krzysztof Tucharz

Sędzia SA – Irena Piotrowska (spr.)

Protokolant– sekr. sąd. Edyta Kaczmarek

po rozpoznaniu w dniu 31 sierpnia 2011 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa K. K.

przeciwko Skarbowi Państwa - Dyrektorowi Generalnemu Służby Więziennej zastępowanemu przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa

o zadośćuczynienie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 4 marca 2010 r.

sygn. akt III C 971/09

1. oddala apelację,
2. odstępuje od obciążania powoda obowiązkiem zwrotu na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 1448/10

UZASADNIENIE

Powód K. K. domagał się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa – Dyrektora Generalnego Służby Więziennej kwoty 155 000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie jego dóbr osobistych podczas odbywania kary wolności w przeludnionych celach. Podniósł także zarzuty dotyczące niewłaściwej jakości potraw, nieprawidłowego funkcjonowania kantyny więziennej, brak zajęć kulturalno-oświatowych, brak dostępu do aktów prawnych oraz niewłaściwe izolowanie chorych osadzonych od zdrowych,

Pozwany Skarb Państwa -Dyrektor Generalny Służby Więziennej reprezentowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa wnosił o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy oddalił powództwo i orzekł w przedmiocie kosztów procesu.

W motywach tego rozstrzygnięcia wskazano na następujące ustalenia faktyczne i ocenę prawną.

Powód w latach 2008 – 2011 ,był osadzony w kilku jednostkach penitencjarnych, a to :w Areszcie Śledczym w L. , w Zakładzie Karnym w Z. ,Areszcie Śledczym w K. i w Zakładzie Karnym w C.,

W Areszcie Śledczym w L. powód i był osadzony w celach wieloosobowych, powierzchnia przypadająca na jednego osadzonego nie przekraczała 3 m² i oscylowała w granicach od 2,31 m² do 2,73 m² . Jadłospis opiniowany był przez lekarza i zatwierdzany przez dyrektora jednostki. Kuchnia, w której przygotowywano posiłki była pod stałym nadzorem Sanepidu , a przeprowadzone kontrole nie wykazywały żadnych uchybień. W każdej celi działała wentylacja grawitacyjną.

Dla osadzonych z chorobami zakaźnymi były wydzielone osobne pomieszczenia. W areszcie tym znajdowały się dwa sklepy dla osadzonych. Marża handlowa na sprzedawane tam produkty wynosiła 16 %. W Areszcie Śledczym w L. powód mógł korzystać z zajęć kulturalno- oświatowych w bibliotece centralnej , punktach bibliotecznych na oddziałach mieszkalnych , w świetlicy centralnej oraz w świetlicach oddziałowych bądź na dwóch boiskach przeznaczonych do gry w piłkę plażową. Ponadto była możliwość gry w badmintona, tenisa stołowego, gier w szachy i warcaby. Biblioteka była zaopatrzona w akty prawne , z których mogli korzystać osadzeni.

W Zakładzie Karnym w Z. powód przebywał w celach wieloosobowych , dwuosobowych, a w okresie od 28 stycznia 2009 do 6 maja 2009 w celi jednoosobowej warunkach izolacji.

Posiłki w tej jednostce penitencjarnej sporządza , są zgodnie z jadłospisem opracowywanym przez funkcjonariusza służby żywnościowej przy współpracy z lekarzem i szefem kuchni.,

Łaźnia dla osadzonych wyposażona jest w osiemnaście stanowisk prysznicowych. Wentylacja w łaźni jest sprawna.

W Zakładzie Karnym Z. są cztery pola spacerowe. Spacerniak nr (...) i nr (...)dodatkowo pokryte są blachą ocynkowaną. Osadzeni mają możliwość korzystania z zajęć kulturalno – oświatowych. Poza świetlicą wyposażoną w sprzęt TV , telewizją kablową, sprzęt nagłaśniający i rzutnik multimedialny można uczestniczyć w zajęciach plastycznych , fotograficznych i muzycznych. Jest także biblioteka wraz z czytelnią oraz sala klubowa do gry w tenisa stołowego i do gry w piłkarzyki.

W zakładzie tym systematycznie dokonywane są kontrole towarów i cen w kantynie.

W Zakładzie Karnym w C. powód początkowo osadzony był w celi izolacyjnej przez okres 28 dni w związku z koniecznością odbycia kary dyscyplinarnej, a następnie został osadzony w pojedynczej celi.

Podczas odbywania kary pozbawienia wolności w tej jednostce powód miał możliwość korzystania z różnych form zajęć kulturalno –oświatowych (czytelnictwo , oglądanie telewizji , słuchanie radia , udział w konkursach i turniejach , zajęcia sportowe).

Okresowo przeprowadzane są kontrole kontyny prowadzonej dla osadzonych.

Posiłki przygotowywane są według zatwierdzanej przez dyrektora receptury przy uwzględnieniu właściwej gramatury i kaloryczności posiłków.

W Zakładzie Karnym w K. , w którym powód przebywał w chwili orzekania przez Sąd pierwszej instancji panuje przeludnienie o czym poinformowano sędziego penitencjarnego. W jednostce tej organizowane są dla osadzonych zajęcia kulturalno – oświatowe i sportowe.

Przewody kominowe i wentylacyjne podlegają okresowej kontroli i nie budzą zastrzeżeń,

Ceny towarów w kantynie są kontrolowane przez funkcjonariusza nadzorującego organizację zakupów na terenie jednostki.

Powód kilkakrotnie składał skargi na zachowania funkcjonariuszy, na sposoby kontroli cel, niewłaściwe transportowanie, bezprawne ukaranie. Skargi te były rozpoznawane w przepisanej trybie, żadnej nie uznano za uzasadnioną.

Sąd Okręgowy uznał, że powództwo nie zasługuje na uwzględnienie, bowiem powód nie udowodnił, że karę pozbawienia wolności odbywał w warunkach nieludzkich, uwłaczających jego godności.

Powód nie wykazał, aby warunki w jakich przebywał, będąc osadzonym były tego rodzaju, że mógłby skutecznie domagać się ochrony z tytułu naruszenia dóbr osobistych.

W ocenie Sądu pierwszej instancji warunki te nie były wynikiem bezprawnego działania pozwanego, skierowanego wprost przeciw niemu. Podniesiono, że powód był osadzony w związku z popełnionym przestępstwem, zakończonym prawomocnym wyrokiem karnym.

Popełniając przestępstwo powinien liczyć się z takimi konsekwencjami. Podkreślono, że odbywanie kary pozbawienia wolności już z samej istoty wiąże się z pewnymi dolegliwościami.

Zdaniem Sądu Okręgowego powód nie wykazał, aby powstała po jego stronie jakakolwiek szkoda będąca następstwem działania, czy zaniechania funkcjonariuszy Służby Więziennej

Twierdzenia powoda, że miał złą opiekę medyczną, czekał dwa trzy tygodnie na wizytę u lekarza więziennego nie zostały w żaden sposób udowodnione. Także zarzut powoda o braku wentylacji nie został wykazany. Subiektywne odczucia powoda co do jakości potraw także nie uzasadniały uwzględnienia powództwa.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że sam fakt przeludnienia w zakładach karnych na terenie całego kraju jest powszechnie znany i nie jest kwestionowany przez pozwanego. Co prawda nie we wszystkich wskazanych przez powoda zakładach karnych panowało przeludnienie, ale wobec przyznania faktu przeludnienia przez pozwanego należy przyjąć, że powód przez znaczący czas odbywał kary pozbawienia wolności w trudnych warunkach lokalowych. Zdaniem tego Sądu warunków tych nie można określić jako nieludzkie i poniżające wobec powoda. Realizowanie kary pozbawienia wolności nie stanowiło represji wobec powoda ale stanowiło standardowe wykonywanie tego rodzaju kary tak, jak wobec wszystkich skazanych. Problemy Państwa w sferze dofinansowania więziennictwa są faktem ale nie mogą być uznane za przejaw złej woli czy zawinienia.

W ocenie Sądu Okręgowego roszczenie powoda stoi także w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego. Nie można bowiem abstrahować od warunków społeczno - ekonomicznych panujących w Polsce. Stwierdzono, że przeciętny obywatel przebywający na wolności nie miał takiej dostępności do służby zdrowia, jak powód. Podobnie sytuacja lokalowa wielu rodzin zamieszkujących w lokalach komunalnych i socjalnych pod względem metrażu czy stanu technicznego jest gorsza od tej opisywanej przez powoda. Podkreślono, że powód naruszając porządek prawny powinien mieć świadomość, że zostanie mu wymierzona kara, a z uwagi na powszechnie znany fakt przeludnienia w jednostkach penitencjarnych będzie tę karę odbywał właśnie w takich warunkach i znosił te niedogodności.

Sąd Okręgowy zaznaczył, że zgodnie z art. 24 k.c. pierwszym żądaniem przysługującym osobie, której dobra osobiste zostały naruszone jest żądanie usunięcia skutków tego naruszenia, a w szczególności żądanie złożenia oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Tymczasem powód nie wystąpił z takim żądaniem a jedynie domaga się zasądzenia zadośćuczynienia. Wskazano, że podstawą do ustalenia, że zachodzą przesłanki do zasądzenia zadośćuczynienia jest nie tylko bezprawność naruszenia dóbr osobistych ale konieczne jest ustalenie zawinienia po stronie pozwanej. Stwierdzono, że w postępowaniu pozwanego –jego funkcjonariuszy- nie było zawinienia, które mogłoby być źródłem krzywdy powoda, czy działaniem niezgodnym z prawem.

Powód nie wykazał , aby warunki w jakich przebywał w jednostkach penitencjarnych mogły wpłynąć negatywnie na stan zdrowia ani też ,aby nieprawidłowości w postaci niedopełnienia określonych norm dotyczących warunków osadzenia, nastąpiły sposób zawiniony w taki sposób, aby można było przyjąć odpowiedzialność Skarbu Państwa.

Biorąc pod uwagę trudną sytuację materialną powoda ,na podstawie art.100 k.p.c. został on obciążony niewielką częścią kosztów procesu.

Apelację od tego wyroku złożył powód zaskarżając , go w całości i podnosząc zarzut wadliwości podstawy faktycznej polegającej na pominięciu faktu osadzania powoda w przeludnionych celach. W uzupełnieniu apelacji powód zarzucił poczynienie niewłaściwych ustaleń co do wyżywienia, braku środków czystości oraz niewłaściwym traktowaniem jego osoby w jednostkach penitencjarnych.

Wskazując na powyższy zarzut powód wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości .

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył , co następuje.

Apelacja powoda nie jest zasadna i dlatego nie mogła odnieść skutku.

Sąd Apelacyjny stwierdza , że podniesione w apelacji zarzuty naruszenia prawa procesowego nie są trafne.

Na podstawie przeprowadzonego postępowania dowodowego Sąd pierwszej instancji prawidłowo ustalił , że powód był osadzony w celach , w których powierzchnia przypadająca na osobę była mniejsza niż 3 m² . Co prawda pozwany nie zaprzeczył , że w większości jednostek penitencjarnych panowało przeludnienie , to jednak powód nie udowodnił, że na skutek przeludnienia pomiędzy więźniami dochodziło do napięć i konfliktów co mogło mieć upokarzający wpływ na jego osobę.

Jak prawidłowo ustalił Sąd pierwszej instancji w jednostkach penitencjarnych , w których przebywał powód osadzeni mają dostęp do książek, prasy , filmów DVD , radiowęzła , programów telewizyjnych .W jednostkach tych funkcjonują świetlice i biblioteki.

Jednocześnie ustalono , że brak zapewnienia osadzonym w jednostkach penitencjarnych minimalnych norm powierzchniowych , nie powodował między nimi napięć i konfliktów i dlatego samo przeludnienie nie może być uznane za przejaw upokarzającego i niehumanitarnego traktowania osadzonych .

W okolicznościach niniejszej sprawy Sąd Okręgowy zasadnie uznał , że osadzenie powoda w celach przeludnionych , nie naruszało godności osobistej powoda. Zapewniona była odpowiednia wentylacja w celach i w łazienkach. Ceny towarów w kantynach były kontrolowane . Wyżywienie osadzonych odpowiadało normom określonym w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 2 września 2003r. w sprawie określenia wartości dziennej normy wyżywienia oraz rodzaju diet. Powód miał zapewniony dostęp do zajęć kulturalno- oświatowych, mógł korzystać z biblioteki oraz opieki medycznej, Zasadnie zatem nie stwierdzono naruszenia dóbr osobistych powoda.

Ustalenia te są prawidłowe i Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne.

Sąd Apelacyjny stwierdza , że dla skuteczności zarzutu błędnych ustaleń faktycznych (art.233§1 k.p.c.) nie wystarcza stwierdzenie o wadliwości dokonanych ustaleń faktycznych, odwołujące się do stanu faktycznego , który w przekonaniu skarżącego odpowiada rzeczywistości. Konieczne jest wskazanie przyczyn dyskwalifikujących postępowanie sądu w tym zakresie. W szczególności skarżący powinien wskazać jakie kryteria oceny naruszył sąd przy ocenie konkretnych dowodów (por. wyrok SA w Szczecinie z dnia 19 czerwca 2008r. , I ACa 180/08). Co więcej , skuteczne postawienie takiego zarzutu wymaga wykazania , że sąd uchybił zasadom logicznego rozumowania lub doświadczenia życiowego , to bowiem jedynie może być przeciwstawione uprawnieniu sądu do dokonywania swobodnej oceny dowodów.

Nie jest wystarczające przekonanie strony o innej niż przyjął sąd doniosłości poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż ocena sądu (por. wyrok SA w Poznaniu z dnia 21 maja 2008r.).

Podnoszone przez powoda zarzuty odnośnie błędnych ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd Okręgowy stanowią w istocie polemikę z ustaleniami tego Sądu i dlatego nie mogły odnieść skutku.

Sąd Apelacyjny zważa , że obowiązek poszanowania godności osobistej jest obowiązkiem władzy publicznej (art.30 Konstytucji RP).

Realizacja zadań przez Państwo nie może prowadzić do większego ograniczenia praw człowieka i jego godności niż to wynika z zadań ochronnych i w celu zastosowania środka represji (por. wyrok SN z dnia 28 lutego 2007r. , V CSK 431/06 , OSNC 2008/1/13). Zapewnienie przez Państwo godziwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności jest jednym z podstawowych wymagań demokratycznego państwa prawnego. Także normy ratyfikowanych przez Polskę przepisów prawa międzynarodowego wskazują na obowiązek traktowania osób pozbawionych wolności w sposób humanitarny i z poszanowaniem przyrodzonej godności człowieka(art.10 ust.1 Międzynarodowego Pakietu Praw Osobistych i Publicznych oraz art.3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka). Potwierdzeniem tej tendencji jest stwierdzenie przez Trybunał Konstytucyjny niezgodności z Konstytucją wyjątkowego przepisu art.248 k. k. w. , który zezwalał , w szczególnie uzasadnionych przypadkach oraz wyłącznie na czas oznaczony i przy zachowaniu określonego w tym przepisie trybu postępowania, na możliwość ograniczenia wielkości powierzchni celi na jednego skazanego poniżej 3 m².(por. wyrok TK z 26 maja 2008r. SK 25/07 ,Dz. U. Nr 96 , poz.620).

Zdaniem Sądu Apelacyjnego w świetle poczynionych ustaleń faktycznych trafnie jednak uznano , że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny zwraca uwagę na dorobek orzecznictwa Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu , który wyznacza kierunek wykładni art.3 Europejskiej Konwencji Praw człowieka i Podstawowych Wolności. Motywy wyroków tego Trybunału wskazują , że przy ustaleniu , czy warunki pobytu w zakładzie przekraczają zakres dolegliwości uzasadniających stwierdzenie , że nastąpiło naruszenie art.3 Konwencji . Trybunał posługuje się kryterium tzw. kumulatywnej oceny zaistniałych warunków. Kryterium to wymaga dokonania kompleksowej oceny wszystkich aspektów warunków oraz rygorów pobytu , takich jak :powierzchnia celi , liczba osób w celi , warunki sanitarne , możliwość zapewnienia minimum prywatności, ilość czasu spędzonego poza celą , możliwość pracy , czas i częstotliwość zajęć sportowych oraz wiele innych okoliczności. Pewne braki i nieprawidłowości w zakresie niektórych warunków pobytu mogą być częściowo rekompensowane udogodnieniami w zakresie innych warunków(opieka medyczna, możliwość rekreacji),co może zmniejszać indywidualne poczucie krzywdy.

Przenosząc te rozważanie na grunt niniejszej sprawy Sąd Apelacyjny stwierdza , że trafnie Sąd Okręgowy przyjął , że w okolicznościach niniejszej sprawy nie doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda.

Mimo panującego okresowo przeludnienia powód miał zapewnione minimum prywatności , ma możliwość korzystania z zajęć kulturalno – oświatowych , ma zapewniony dostęp do opieki medycznej , kontaktuje się z rodziną..

Słusznie uznał Sąd Okręgowy , że stwierdzenie zawarte w pozwie , iż przebywanie przeludnionej celi naruszyło jego godność osobistą- nie zostało udowodnione. Przeciwnie, słuchany w charakterze strony powód zeznał , że od grudnia 2009r. do dnia dzisiejszego jest osadzony na oddziale trzecim w celi nr (...) i metraż jest zachowany. Jest to cela dwuosobowa i jej powierzchnia wynosi ponad 6 m² .Na kwotę dochodzonego zadośćuczynienia składa się także koszt zakupu książek , kodeksów , środków czystości i witamin. W zakładzie karnym jest możliwość korzystania z kodeksów ale trzeba zapisywać się do kolejki.(k. 422- 423 akt).

Zasadnie także zważono , że niewątpliwe niedogodności związane z pobytem w zakładzie karnym i fakt znajomości realiów więziennych powinny odstraszyć powoda od ponownego popełnienia przestępstw i powrotu w to samo miejsce.

W świetle powyższego Sąd Apelacyjny uznał , że zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie jako zgodny z prawem znajdujący uzasadnienie w wszechstronnie ocenionym materiale dowodowym musiał się ostać.

Apelacja powoda wobec braku uzasadnionych podstaw nie mogła odnieść skutku.

W tym stanie rzeczy na podstawie art.385 k.p.c. orzeczono , jak na wstępie.

Orzekając o kosztach postępowania uwzględniono szczególne okoliczności związane z aktualną sytuacją majątkową powoda i na podstawie art.102 k.p.c. odstąpiono od obciążania go obowiązkiem zwrotu na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego.